

2C – ELMÉLKEDÉSRE ÉS MEGBESZÉLÉSRE AJÁNLOTT SZÖVEGEK

1. Az ember Isten kezében van:

„Ember, ki vagy te, hogy vitába szállsz az Istennel? Vajon megkérdi-e az anyag megmunkálóját: Miért csináltál ilyennek? Vagy nincsen hatalma a fazekasnak, hogy ugyanabból az anyagból az egyik edényt díszesre, a másikat közönségesre formálja?” (Róm 9,20–2)

2. Az ember a teremtett világban (Sir 17,1–8)

3. Hálaadás Istennek, az Atyánknak (Zsolt 8)

***

„Jól figyelj tehát szolgatársam, barátom és testvérem, és hallgass csak egy parányit tanácsomra, hogy az Írás ismeretéhez vezető útra térhess. Minden, amit mi az iste-

ni könyvekben olvashatunk, már a felszínén ragyog és kápráztat, de ennél sokkal édesebb a magja. Aki a magot akarja ízlelni, az törje fel a dió héját.”

Szent Jeromos (+ 420)

***

„Mert amikor először foglalkoztam az Írással, nem úgy ítélték meg, mint ma: akkor nem tartottam méltónak arra, hogy Cicero írásaival összehasonlítsák. Dölyfőtől feszülő pátoszom szerény stílusával ellenkezett, és tekintetem nem hatolt be lényegébe. Pedig épp ez a modor segíthetett volna a kicsinyekkel nőni, én azonban rangomon alulinak találtam, hogy kicsinek vegyenek. Gőgtől duzzadva magamat nagyra véltem.”

Szent Ágoston (+ 430)

„A teremtés és a megváltás kegyelme egységet alkot, mert a teremtés befejezése a megváltás. Vallásosságunk elszegényül, ha a teremtés kegyelmének és a teremtés kinyilatkoztatásának nem ad helyet, vagy csupán másodrendű teret biztosít az életünkben.” (Christian Schütz)

2D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. A Teremtés könyve 2. fejezetének 7. sora Istent gölöncséerként mutatja be. Mit jelképez ez a hasonlat?

- a) Isten bölcsességét
- b) Isten szuverén és teljes szabadságát
- c) Isten rátermettségét

2. Mikor alkotta Isten a házasságot?

- a) A kánai menyegzőn
- b) Az ember teremtésekor
- c) Mózes törvényében

3. Az egynejlőség

- a) Csak keresztény tanítás
- b) Isten akarata
- c) Az ember természete nem követeli meg

4. A házasság felbonthatatlan

- a) Nincs a Bibliában
- b) Idejétmúlt felfogás
- c) A házasság lényegéből következik

5. Az „adam” görög eredetű szó. Mit jelent, és hogyan fordíthatnánk magyarra?

6. Igaz-e vagy hamis a következő állítás: „A borda a nő méltóságát jelképezi, akinek ugyanolyan emberi természete van, mint a férfinak”

7. Mit üzen a Biblia azzal a kijelentéssel, hogy az ember Isten képmására lett teremtve?

8. Igazak-e vagy hamisak-e a következő kijelentések?

- Az első teremtéstörténet az első emberpárral kapcsolatban a termékenységre fekteti a hangsúlyt.
- A második teremtéstörténet az emberrel kapcsolatban inkább azt emeli ki, hogy a férfi és a nő egymásnak támasza.

9. Önnek melyik teremtéstörténet tetszik jobban, és miért?

** (Karikázza be a helyes választ!)

2 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON

Bibliai ismeretterjesztő füzetek

Megjelenik a Keresztény Értelmiségi Kör és az Agapé Kiadó gondozásában a Hítlelet folyóirat mellékleteként

2A – AZ EMBER TEREMTÉSE

Már tudjuk, hogy a Teremtés könyve két történetben meséli el a teremtést. Mindkét történet az ember teremtéséről szól, de különböző módon. Az első elbeszélés (Ter 1,1–2,4a) időrendben később keletkezett, mint a második (Ter 2,4b–25). Az utóbbiban az Istent „Jahve”-nak hívja, s ezért „jahvista” szövegnek nevezzük. Most ismerkedjünk meg a második teremtéstörténettel, amely ősi, mint az első.

A föld porából

A második fejezet hetedik sora úgy mutatja be Istent mint egy gölöncséert, aki földből formálja az embert. Képletes beszéddel van dolgunk. De mit jelent a kép? A választ a Bibliában kell megkeresnünk, mert az a legjobb, ha a Bibliát a Bibliával magyarázzuk. Olvassuk el először, hogy mit mond Sirák könyve 33. fejezetének 13. sora és a Rómaiaknak írt levél 9. fejezetének 20–21. sora (a szöveget a C1-ben találja meg, de olvassa el Izajás könyvéből a 29. fejezet 16. sorát, továbbá Jeremiás könyvéből a 18. fejezet 6. sorát is). Az említett szövegekből könnyen rájövünk az elbeszélő üzenetére. Az ószövetségi ember ugyanis előszeretettel beszélt Istenről úgy, mint emberről: gölöncséerről, aki kezével gyúr, formál, szájával lehel, sőt a munkájában elfárad és megpihen. Az elbeszélésből látjuk, Isten teljesen szabad, ezért olyan alakot adott az embernek, amelyet akart.

A bibliai kép elárul valami lényegeset az emberről is: az embert a föld porából alkotta meg.

Az ember és a föld között szoros kapcsolat van:

- az ember munkálja a földet,
- a föld termi meg számára az élelmet,
- és amikor meghal, visszatér a földbe.

Nyilvánvaló, hogy testünk anyaga földből van. Vegyi-leg ugyanazok az anyagok (kalcium, vas, foszfor stb.) találhatóak meg bennünk, mint a termőföldben. Ahhoz, hogy testünket életben tartsuk, táplálkoznunk kell, az élelem pedig földben terem.

A palesztinai paraszt anyanyelvében a föld még egy ok, amelynek alapján felismerte ezt a viszonyt: az „adam” kifejezés héberül „embert” jelent, az „adama” pedig anyaföldet (fölművelésre alkalmas vörös földet). Innen származik az „adam” szó, azaz „a föld gyermeke”.

A Biblia képes beszéddel fejezi ki eredetünk „hogyan”-ját. Ezen túl kell látnunk, és mögötte fel kell ismerünk eredetünk okát és okozóját: a Teremtő Urat és akaratát.

A Biblia tehát a következőt tanítja:

- az ember gyöngye és törekeny (Jób 33,6)
- teljesen Istentől függ (Iz 64,7)

A 7. vers szerint „... az orrába lehelte az élet leheletét”. Bár teste a föld anyagából van, az ember azonban sokkal több mint mész, víz, vas stb. együtt. Élhető lelkét kapott, s ezáltal értékesebb minden más teremtménynél. A Biblia egy másik helyen mutat rá arra, hogyan értelmezzük ezt a kijelentést. Jób könyve egyes mondatainak fényében (12,10 33,4 34,14–15) jól érthető, hogy nemcsak az élet származik az Istentől, hanem ő az élet fenntartója is. A 104. zsoltár (29–30. vers) ugyanezt a gondolatot erősíti meg (olvassa el a C2-at). Ebből az a tanulság, hogy nagyon tisztelnünk kell az emberi életet (Kiv 20,13), és tudnunk kell, hogy Isten gondot visel mindenről és minden teremtményéről (Mt 6,25)

Nem jó egyedül lenni

A folytatásban a teremtéstörténet elmondja, hogy Isten egy termékeny kertbe helyezte az embert (8–9), amelyben négy folyó csörgedezett (10–14). Ebből látjuk Isten jóságát és azt, hogy embert munkára, tevékenykedésre hívta meg. Az első földműves nem szűkölködik vízben. A bőség ellenére hiányérzete van. Mert az ember segítségre és szeretetre vágyik, hogy szeressen és szeretve legyen. Ezért Isten állatokat teremtett. Felvonultatta őket az ember előtt (19–20), aki megismerte jellemző tulajdonságaikat, felmérte hasznosságukat, és ennek megfelelő nevet adott nekik. Sok hasznos élőlény akadt közöttük, de egy sem olyan, akivel az ember közölhetne volna gondolatait, érzéseit, megoszthatta volna sorsát. Egy sem volt alkalmas arra, hogy segítőtársa, partnere legyen. Ezért egyedül érezte magát.

Mit tanít a Biblia ebben a részletben?

Először is kiemeli, hogy az ember magasabb rendű az állatoknál. A teremtmények alá vannak vetve az embernek, ő pedig Istennek, akinek engedelmességgel tartozik (17). Olvassa el a C3-at!

□ Másodsor, közvetve, a 20. vers elítéli a bestialitást (mindenféle nemi viszonyt az állatokkal).

Az asszony Isten ajándéka

A 21–24. vers elevenen, konkrétan beszéli el az asszony a teremtését. Az asszony a legtitokzatosabb lény, amellyel Isten megajándékozta az embert: „Isten mély álmodat bocsátott az emberre”. Ez azt jelenti, hogy az ember nem volt szemtanúja az első asszony születésének. A titok tehát teljes. Gyermekek képei, melyek tulajdonképpen a szerelem lényegéről beszélnek. Hiszen a szerelem olyan, mint egy mély álom, amelyben az ember „ráébred” szerelme tárgyára, a másik emberre!

Isten sebész módjára műtét útján eltávolítja a férfi testének egy részét, és egy másik embert alkot belőle. Ez azonban már nem férfi, hanem nő. Így formálta meg a Teremtő a nőt a férfi egyik bordájából.

Miért esett a szerző választása éppen a borda jelképe? Nehéz elmondani néhány szóban. Nagyon jó magyarázatot ad erre az egyik zsidó bölcs: „Isten nem az ember fejéből teremtette az asszonyt, hogy ne parancsolhasson neki, nem a lábából, hogy ne legyen szolgálója, hanem a bordájából, hogy mindig szíve körül maradjon.”

A képes beszéd nyelvén az „oldalborda” azt jelenti: a szíve közeléből való! A férj, aki szereti feleségét így becézheti: „Édes szívem!”

A férfi nem az állatvilágban, hanem a saját magával azonos természetű nőben találja meg hozzá illő társát. A nő nem eszköze a férfinak, hanem mint belőle való, őt kiegészítő, segítőtárs. Egyenrangúak. Bár más-más neműek, de mindketten emberek. „Ez már csont a csontomból és hús a húsból” felismerés a teljes egymáshoz tartozást jelenti (Ter 2,23) Ezt az összetartozást kifejezésre juttatja a héber elnevezés: *ish=férfiember, ishsháh=asszonyember*, nő. A magyarban: a férj feleségül veszi az asszonyt. Jelentős, hogy a „föld porából” alkotott embert (*adam*) csak az első nő megalkotása után nevezi férfinak (*ish*). Olvassa el az Efézusiaknak írt levélből az 5. fejezet 28. versét.

A borda képe:

□ felidéri a nő méltóságát egy olyan világban és olyan időszakban, amikor rendszerint lenézték. A nő nem lehet összehasonlítani az állatokkal, amelyek az ember tulajdonát képezik, és amelyek fölött uralkodik.

□ A férfi és a nő ugyanazt az emberi természetet birtokolják.

Végül a 24. versben emlékeztet arra, hogy a házastársak szeretete erősebb kell hogy legyen a gyermekek szülei iránti szeretetétől. Hozzáad még egy nagyon fontos tanítást: a szerző korának társadalmában szokás a többnejűség (Salamonnak például nagyon sok felesége volt: 1Kir 11,3), a szent szerző mégis az egynejűséget (monogámiát) állítja elének, mint az emberi házasság példáját. A házasság Isten akaratából egy férfi és egy nő egyetlen, felbonthatatlan szövetsége. A kettő egy szívvé, egy lélek-ké válik. A férfi és a nő egész életük folyamán egymásnak ajándékozzák magukat a szeretetben, egymást boldogítják. Krisztus is ezt fogja követelményként állítani a keresztény házasság alapjául (Mt 19,1–9).

Isten képe

A 26. vers kiemeli, hogy Isten külön beavatkozással teremtette az emberpárt, a férfit és a nőt. Mindketten Isten képmására lettek teremtve. Mit jelent ez? A 26. és a 28. sor szövegkörnyezetére támaszkodva azt mondhatjuk, hogy az ember Isten képe, mert királyi feladatot kapott Istentől: hatalmat kapott, hogy uralkodhat az állatok fölött (nem az ember felett: B2), és sajátos helyet foglaljon el a világban. Értelmet, szabad akaratot kapott, és az Isten szeretetből neki ajándékozta az egész világot. Bár az ember szorosán hozzátartozik a látható világhoz, a bibliai elbeszélő mégis kiemeli a többi teremtmény közül azáltal, hogy Istenhez való hasonlóságáról beszél.

Meg kell jegyeznünk, hogy az ember istenképűsége mindenkorra megmarad, még a bűn sem tudja megszüntetni (Ter 5,1 és 3, 9,6). Az utcán fekvő részteget is tisztelnünk kell, függetlenül, hogy az benne rejlő istenképet ő maga csúfítja el.

A 27. vers arra emlékeztet, hogy a nemiség Istentől van, és hogy jó (31. vers). A test megvetése ellentétben áll a Szentírással. A test azonban teremtett dolog, nem istenség. A szex és a test imádata ellentmond a Bibliának.

Végül meg kell még említenünk, hogy míg a második teremtéstörténet azt emeli ki, hogy a házastársak kölcsönös támasza egymásnak, addig az első teremtéstörténet a termékenységét hangoztatja, ami Isten ajándéka és áldásának gyümölcse. A nemzés, a szülés a teremtés folytatása.

(Ha többet szeretne megtudni az édenkertről és arról, hogy Isten egy vagy több emberpárt teremtett-e kezdetben, olvassa el a B3-at, illetve válasszon olvasmányt az ajánlott irodalomból).

FONTOS MEGJEGYZÉSEK

1. A Bibliai ismeretterjesztő füzetek leckéit csak Szentírással a kezünkben tanulmányozhatjuk. A bibliai idézeteket, utalásokat ki kell keresnünk. Ezért ne sajnáljuk a fáradságot, hogy az utasítások szerint gondosan olvassuk, tanulmányozzuk a Szentírást. Gondolkodjunk el egy-egy idézetben, elmélkedjünk róla, mert csak így van értelme annak, amit teszünk. A Biblia nem ebéd utáni vagy lefekvés előtti könnyű olvasmány. Erőfeszítés nélkül nem tanulmányozhatjuk eredményesen a „tananyag”-ot. Az idézett részeket olvasáskor szeretnénk „átugorni”, mintha mellékes „díszek” lennének, pedig lényegesek. A szentírási szöveget a Szentírás lapozgatása nélkül nem értelmezhetjük, mint ahogy úszni is csak a vízben lehet megtanulni!

2. A szent írókat a Biblia megírásában Isten Lelke ihlette, s a szent szövegek a lélekhez szólnak. Ezért értelmüket, üzenetüket nyitott lélekkel kell megközelítenünk, értelmeznünk és befogadnunk. Ez azt jelenti, hogy imádsággal kezdjük és fejezzük be a Szentírás olvasását, tanulmányozását. Isten, aki a szent írókban működött, lelkünk mélyén minket is megérint, és segít a szent iratok értelmezésében. Az Úr írásos üzenete így válik üdvösségünk javára.

1. Az ember teremtése a művészetben

A vatikáni Sixtusi kápolna híres mennyezeti freskóján a rendkívül tehetséges Michelangelo „a titkok titkát festette meg, amikor az ember teremtését ábrázolja: Ádám ott van már, de az egész mű érzékelteti, hogy még nem egészen ember. Még csak emberjelölt, az emberi lét várományosa. Félig felegyenesedve fekszik álomittas kábulatban, de földhöz is tapadva, mégis az Isten felé révedezve, aki feléje lebeg... Ádám lába már kész, mindene kész arra, hogy egészen kiemelkedjék a földhöz tapadtságából és felegyenesedjék, két lábra álljon, és Isten elé lépjen. Ekkor történik az a csoda, hogy a Teremtő kinyújtott ujjáról átpattan a szellem 'szikrája' – az ember kinyújtott ujjára felé, és átjárja az egész embert. E nélkül a földön maradna, a földhöz tapadva. A teremtmények magasabb rendű fajtája volna, isteni érintés nélkül is, de valóban ember – mégsem lenne. Michelangelo az előember utolsó „pillanatát” – korszakát ábrázolja. Érezni a kép szemlélése közben, hogy ez után az isteni érintés után válik az előember igazán és valóságosan emberré.

(H. Tielicke: Wie die Weelt begann)

2. „Uralkodjatok a föld felett...” (Ter 1,28)

Az ember Isten-képisége, Istenhez való hasonlósága ezen a helyen konkrétan abban fejeződik ki, hogy Isten képviselőjeként uralkodik a világon. Uralma kiterjed nemcsak az állatvilágra, hanem az egész természetre. A teremtett világot munkájával gazdagítja.

3. Édenkert – paradicsom

Édenkert magyarul a gyönyörűség kertje. Amikor Isten megteremtette az embert, akkor az édenkertbe (paradicsomba) helyezte, hogy azt megmunkálja és őrizze. Az első emberpár az édenkertben boldog ártatlanságban élt, és élvezte a gazdag kert bőséges termését. A kert közepén állt két fa, a tudás és az örök élet fája, ennek terméséből tilos volt enniük. A görög fordítás alapján az édenkert helyett világszerte elterjedt a „paradicsom” elnevezés. Az Újszövetség paradicsomnak nevezi a más világot. is.

Ajánlott irodalom:

A Biblia kézikönyve. Újvidék, 1989.

Rózsa Huba: Kezdetkor teremtette Isten.

Budapest, 1997.

Schmatovich János: Az Ószövetség üzenete.

Pannonhalma, 1997.

II. János Pál: Férfi és nő. Elmélkedések a Teremtés könyve alapján. OMC–Christianus, Bécs–Budapest, 1981.

* * * * *

Az ember eredete

A Szentírás az embert mindig egységes, testtel bíró szellemi lénynek tekinti, amely testiségében szellemi és erkölcsi partnere Istennek. Az ember ebben az egyedülálló valóságban Isten sajátos, közvetlenül az emberre irányuló kezdeményezéséből származik: ez a kezdeményezés Isten képmását és hasonlatosságát eredményezi, ami korábban nem létezett. Ezért az ember mint személyes szellem, az egyház tanítása szerint, nem lehet a saját természeti törvényszerűsége szerint működő emberalatti valóság pusztá produktuma. De az ember teremtéséről szóló biblia beszámoló nem az ember keletkezésének konkrét mikéntjéről szóló tudósítás, hanem magának az egyszerű ténynek a népies kifejezése és plasztikus szemléltetése. Ezért a tanítóhivatal nem veti el azt a természettudományos tételt, hogy az ember történetileg összefügg az állatvilággal, hanem engedélyezi e kérdés szabad megvitatását.

Karl RAHNER: Teológiai kisszótár

Isten alkotását külön szó jelzi

Isten teremtő tevékenységét a Biblia különféle igékekkel írja körül: megalkotni, megalapítani, alakítani, formálni, teremteni. Az Ószövetség írói hasonlóságot véltek felfedezni Isten teremtő műve és a fazekas (gölcser) művészete között (vö. Jer 18,6). Sokatmondó a héber bárá (teremteni) ige: nem vonatkozik emberkéz munkájára, hanem csakis Isten cselekedetére. Mózes első könyve ezzel a szóval fejezi ki a világ teremtését, de a bárá ige megjelenik a prófétai iratokban is, amikor Izrael prófétái a világ újjáteremtésének ígéretét hangoztatják (különösen Izajás könyvének 40–66. fejezetében).

(Anton Grabner–Haider: Praktisches Bibellexikon)

Mi a monogenizmus?

Monogenizmus az a tan, amely szerint az egész élő emberiség (legalábbis az ősbűn utáni emberiség) biológiailag szám szerint egyetlen emberpártól származik. A monogenizmus összeegyeztethetetlen a poligenizmussal, amelynek értelmében az átmenet az állatvilágból az emberhez az evolúció során egy és ugyanazon állatfajnál több esetben is bekövetkezett, valamint a polifilizmussal, amely az emberiséget különböző állatfajoktól származtatja. A Szentírás szám szerint kétségtelenül egyetlen Ádámról beszél, de kérdés, hogy mi a voltaképpeni tartalma e kijelentésnek, és mi az, ami csupán a kifejezési módhoz tartozik. A Ter 2-ben Ádám az embert, az emberiséget a maga egységében jelenti. 1950 előtt a tanítóhivatal kijelentései, éppúgy mint a Szentírás, egyszerűen Ádámról, az emberről beszélnek, anélkül, hogy explicit formában állást foglalnának a monogenizmus kérdésében. Ma viszont megállapíthatjuk: időközben a katolikus teológia fejlődése annyira előrehaladt, hogy kezd világossá válni, hogyan egyeztethető össze a poligenizmussal az eredendő bűn dogmája.

Karl RAHNER: Teológiai kisszótár